

Suomen tavaraviennin tuoterakenne on ollut epäsuotuisa



Ville Kaitila

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
ville.kaitila@etla.fi

Suosittelava lähdeviittaus:

Kaitila, Ville (30.6.2026). ”Suomen tavaraviennin tuoterakenne on ollut epäsuotuisa”. ETLA Muistio nro 185.
<https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-185.pdf>

Tiivistelmä

Suomen osuus maailman tavaraviennin kokonaisarvosta aleni 0,72 prosentista 0,35 prosenttiin vuosina 2002–2024. Markkinaosuuden aleneminen voidaan jakaa kolmeen suunnilleen yhtä suureen osaan: metsäteollisuuden tuotteisiin, matkapuhelimiin ja muihin tuotteisiin. Vanhojen teollisuusmaiden markkinaosuuksia on yleisesti nakertanut heikko suorituskyky verrattuna kehittyviin talouksiin. Useimmat muut teollisuusmaat ovat kuitenkin pystyneet kompensoimaan pudotustaan kysynnän kehityksen kannalta hyvällä tuotevalikoimalla. Suomen vientituoterakenne on sen sijaan ollut globaalin kysynnän kannalta epäsuotuisa. Suorituskyvyn ja tuoterakenteen yhteenlaskettu vaikutus Suomen viennin maailmanmarkkinaosuuden kokonaismuutokseen onkin ollut 42 suurimman viejämahan joukossa toiseksi huonoin. Tuulosten mukaan Euroopan maiden viennin suorituskykyä ovat tukeneet erityisesti kone- ja laiteinvestoinnit, ICT- ja aineettomat investoinnit sekä monikansallisten yritysten vahvempi läsnäolo. Suomen vientituoterakenteen kielteinen vaikutus kokonaismarkkinaosuuteen korostaa yritysten ja niiden valmistamien tuotteiden uusiutumista sekä markkinoiden ja niiden kehityksen tuntemista.

Abstract

The Product Structure of Finnish Goods Exports Has Been Unfavourable

Finland's share of the total value of global goods exports decreased from 0.72 per cent to 0.35 per cent between 2002 and 2024. The decline in the market share can be divided into three roughly equal parts: forest industry products, mobile phones, and other products. The market shares of older industrialised countries have generally been eroded by weak performance compared to emerging economies. However, most other industrialised countries have been able to compensate for this decline with a favourable product mix in terms of global demand developments. In contrast, Finland's export product structure has been unfavourable from the perspective of global demand. As a result, the combined effect of performance and product structure on the overall change in Finland's world market share of exports has been the second most negative among the 42 largest exporting countries. According to the results, export performance in European countries has been supported particularly by investments in machinery and equipment, ICT and intangible investments, as well as a stronger presence of multinational companies. The negative impact of Finland's export product structure on overall market shares emphasizes the need for the renewal of companies and the products they produce, along with a stronger understanding of the markets and their development.

VTL **Ville Kaitila** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen vanhempi tutkija.

Lic. (Econ.) **Ville Kaitila** is a Senior Researcher at ETLA Economic Research.

Kiitokset: Kiitän Business Finlandia tutkimuksen rahoittamisesta osana Etlan laajempaa hanketta "How to boost R&D through internationalization and sustainability?".

Acknowledgements: I thank Business Finland for the funding of the research as a part of the larger ETLA project "How to boost R&D through internationalization and sustainability?".

Avainsanat: Tavaravienti, Markkinaosuudet, Viennin suorituskyky, Kilpailukyky, Investoinnit, Euroopan unioni

Keywords: Goods exports, Market shares, Export performance, Competitiveness, Investments, European Union

JEL: F10, F14, F15, F43

Johdanto

Suomi on pieni avotalous, eli ulkomaankauppa on merkittävä osa kansantalouttamme. Moniin muihin Euroopan maihin verrattuna viennin suhde bruttokansantuotteen on kuitenkin suhteellisen matala. Talouskasvun kannalta vientipotentiaalin ja -menestyksen vahvistaminen onkin tärkeää. Kysynnän kasvu on maailmalla paljon voimakkaampaa kuin Suomessa, joten oman vahvemman kasvun eväät ovat pitkällä aikavälillä enemmän viennissä kuin kotimarkkinoilla. Se tukisi myös kotimarkkinakysyntää ja kuluttajien ostovoimaa.

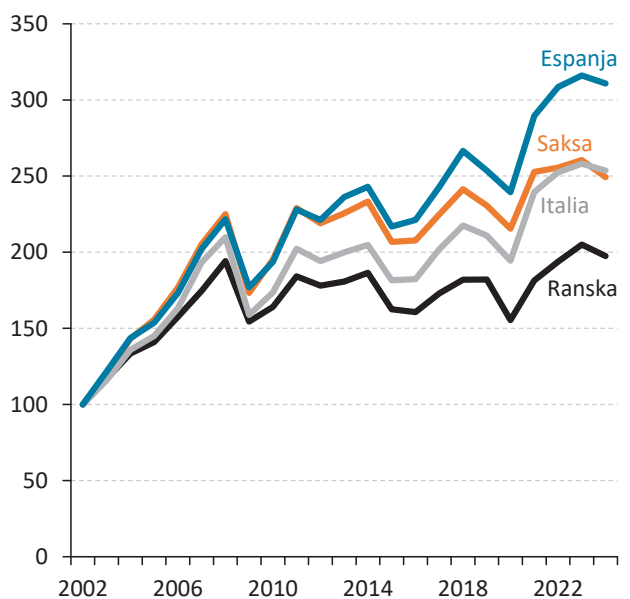
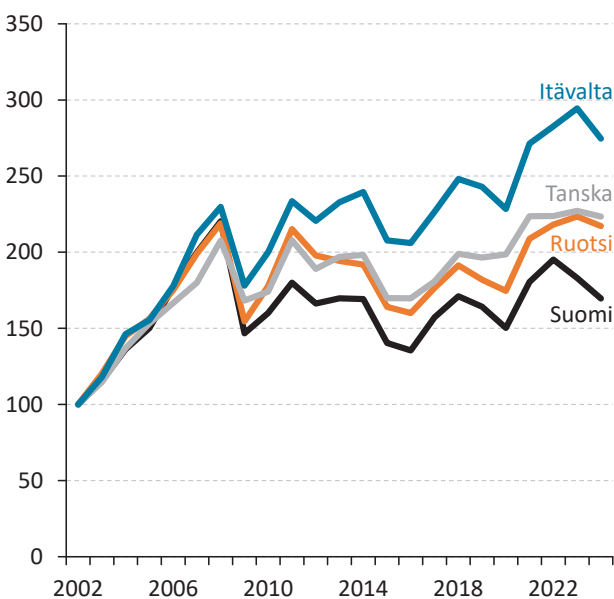
Tavaravientimme kokonaiskehitys on jäänyt jälkeen monista verrokkimaistamme vuodesta 2009 lähtien, joskaan kehitys ei muun muassa Ruotsissa ole suuresti poikennut Suomesta vuoden 2011 jälkeen (ks. kuvio 1). Esimerkiksi Itävallan, mutta myös suurten EU15-maiden, viennin kehitys on kuitenkin ollut vahvempaa kuin Suomen. Tässä muistiossa ei käsitellä palvelukauppaa, jonka kehitys on ollut tavarakauppaa vahvempaa, muttei Suomessa kuitenkaan eroa muista maista.

Tutkimuksessa Kaitila (2026) on tarkasteltu Suomen ja maailman muiden maiden tavaraviennin globaalien markkinaosuuksien muuttumista vuosina 2002–2024 ja estimoitu ekonometrisesti (ks. Cheptea ym., 2014) muutoksen rakennetta kolmen tekijän osalta: vientimaa- ja vientituoterakenteiden rooli sekä maiden oman taloudellisen suorituskyvyn merkitys. Suorituskyvyssä kustannuskilpailukyky on yksi tekijä, mutta siihen vaikuttavat myös monet muut asiat, kuten kauppapolitiikka, työvoiman koulutustaso, kotimarkkinoiden toimivuus, markkinointi jne. Analyysi on tehty käyvin hinnoin SITC-3-numerotasolla ja siinä on tarkasteltu 231 eri tuotetta. Datasta on poistettu energia- ja metalliraaka-aineet niiden hintojen voimakkaan heilahtelun vuoksi.

Suomen markkinaosuuden aleneminen laaja-alaista

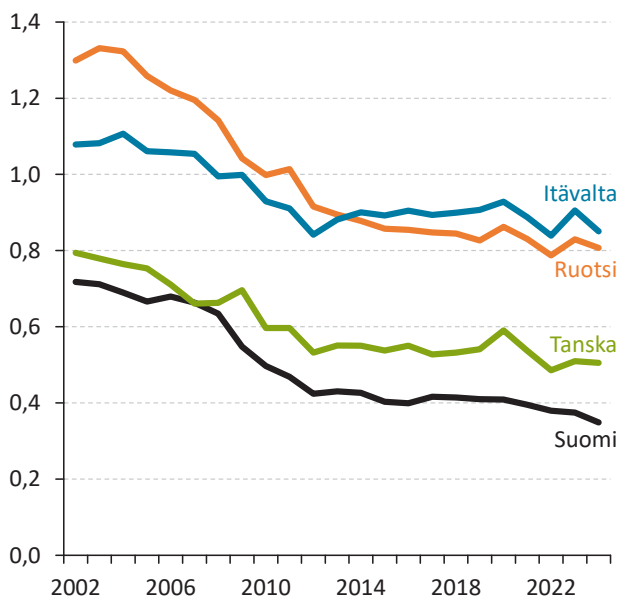
Maailmankaupan rakenne on tällä vuosisadalla muuttunut selvästi, kun vanhojen teollisuusmaiden markkinaosuus on alentunut ja kehittyvien talouksien – ensin

Kuvio 1 Eri Euroopan maiden tavaraviennin arvon kehitys 2002–2024, (USD) 2002 = 100



Lähteet: UN Comtrade, CEPII (BACI) ja omat laskelmat.

Kuvio 2 Eri EU-maiden osuus maailman tavaraviennin arvosta (vas.) sekä Suomen markkinaosuus eri teknologia-alueissa (oik.) 2002–2024, %



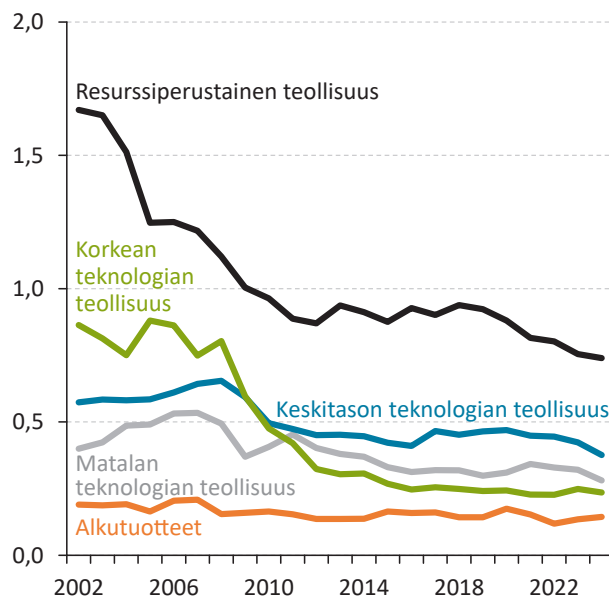
Huom. Kaikki tuotteet.

Lähteet: UN Comtrade, CEPII (BACI), Lall (2000) ja omat laskelmat.

erityisesti Kiinan mutta sittemmin myös monien muiden, mm. Vietnamin ja Puolan – osuus on kasvanut. Suomen osuus maailman tavaraviennin kokonaisarvosta aleni 0,72 prosentista 0,35 prosenttiin vuosina 2002–2024. Yleisesti ottaen markkinaosuuksien muutos oli suurempaa ennen vuotta 2012 kuin sen jälkeen (ks. kuvio 2).

Kun tavaraviennin tuotteet jaetaan viiteen teknologia-alueeseen, nähdään, että Suomen markkinaosuus on alentunut erityisesti resurssiperustaisen ja korkean teknologian teollisuuden tuotteissa. Samoin on käynyt muun muassa Ruotsissa, mutta siellä laskua on ollut merkittävämmän myös matalan ja keskitason teknologian tuotteissa.

Suomen markkinaosuuden alenemisen voi näinä vuosina tuotteiden osalta jakaa kolmeen suunnilleen yhtä suureen osaan: metsäteollisuuden tuotteisiin, matkapuhelimiin sekä kaikkiin muihin tuotteisiin (ks. kuvio 3). Viennin tuote- ja maarakenteen tukivat kokonaismarkkinaosuuden kehitystä vuoteen 2008 asti, eli globaaliin finanssikriisiin, minkä jälkeen ne kääntyivät negatiivisiksi tekijöiksi. Suorituskyky puolestaan heikkeni erityisen jyrkästi vuoteen 2012 asti ja tasaantui sitten.

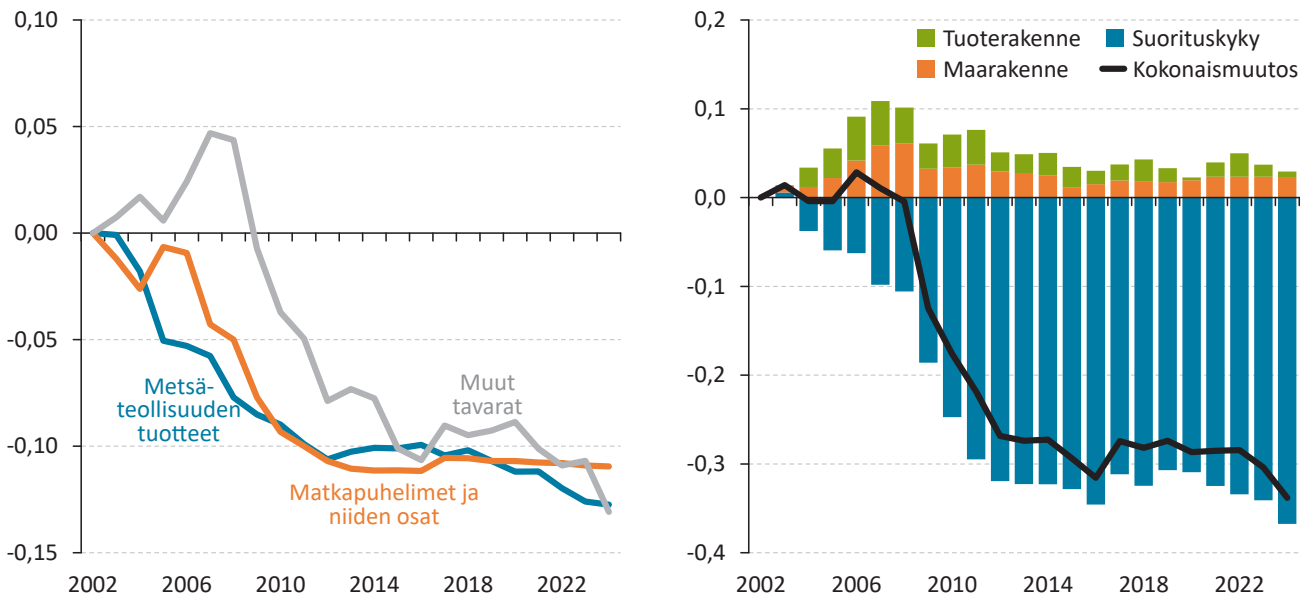


Viime vuosina tavaraviennin suorituskyky on uudelleen heikentynyt. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa Venäjänviennin melkein täysi loppuminen Ukrainan sodan seurauksena ja vuoden 2024 tavaraviennin painaneet erityistekijät. Kehitys antaa tarpeettoman heikon kuvan viimeisistä vuosista Suomen viennin pitkän aikavälin suorituskyvyn näkökulmasta.

Suomi on ollut poikkeuksellinen alisuoriutuja

Estimointitulosten mukaan kehittyvien talouksien kokonaismarkkinaosuuksien kasvu perustuu niiden suorituskyvyn paranemiseen. Taustatekijöinä ovat olleet maiden lähtökohtaisesti matalat työvoima- ja muut tuotantokustannukset yhdistettynä moderniin länsimaista tuotantoteknologiaan. Tämä on johtanut monissa kehittyvissä maissa nopeaan talouden ja tulotason kasvuun, mikä on ajan myötä pienentänyt niiden kustannusetua ja siten vähentänyt suorituskyvyn myönteistä vaikutusta. Markkinaosuuksien siirtymät ovatkin hidastuneet.

Kuvio 3 Suomen maailmanmarkkinaosuuden kumuloituva muutos jaettuna kolmeen tuoteryhmään (vas.) sekä eri tekijöiden estimoidut kumulatiiviset kontribuutiot (oik.) 2002–2024, %-yksikköä



Huom. Metsäteollisuuden tuotteet ovat kaikki HS-luokituksen 6-numerotason koodit luokissa 44, 47 ja 48. Matkapuhelimet ovat HS:n 6-numerotason koodit 852520 ja 852990.

Lähteet: UN Comtrade, CEPII (BACI) ja omat laskelmat.

Vanhon teollisuusmaiden osalta tilanne on päinvastainen, ja taloudellinen suorituskyky selittää valtaosan niiden markkinaosuuksien supistumisesta. Nämä maat ovat kuitenkin usein pystyneet osittain kompensoimaan tätä kehitystä vientikysynnän kannalta hyvällä tuotevalikoimalla. Ne ovat siis vieneet tuotteita, joiden kysyntä maailmalla on kehittynyt hyvin. Poikkeuksia ovat kuitenkin Suomi ja Italia, joilla heikon suorituskyvyn lisäksi vientituotevalikoima on ollut kysynnän näkökulmasta epäsuotuisa.

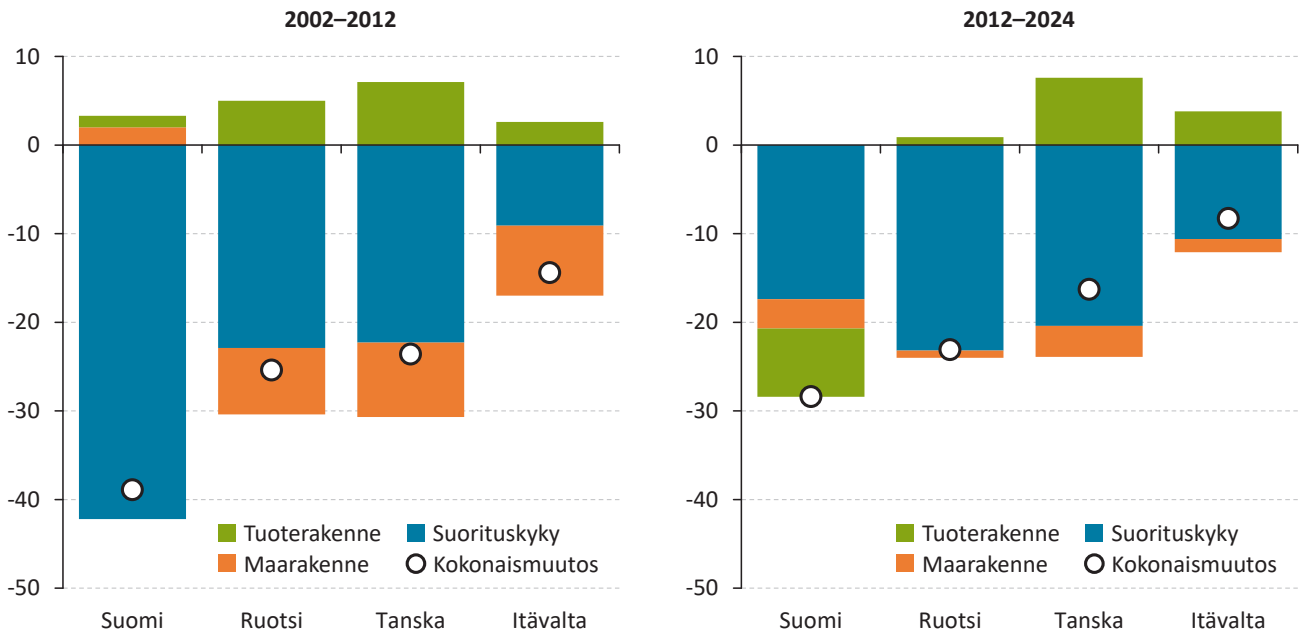
Markkinaosuuskehityksen näkökulmasta epäsuosiollisen vientituoterakenteen lisäksi Suomen viennin suorituskyky oli vuosina 2002–2024 yksi huonoimpia 42 suurimman viejamaan joukossa. Näiden kahden tekijän yhteisvaikutus Suomen maailmanmarkkinaosuuden kokonaismuutokseen (pl. em. energia- ja metalliraaka-aineet) on ollut näinä vuosina Britannian jälkeen maailman toiseksi heikoin.

Kuviossa 4 on verrattu Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Itävallan tavaraviennin globaalin markkinaosuuden muutoksen rakennetta vuosina 2002–2012 ja 2012–2024. Suomi oli molemmilla ajanjaksoilla näistä heikoin maa ja Itäval-

ta paras. Tuoterakenne on ollut Suomelle molemmilla ajanjaksoilla heikompi tekijä kuin muille maille, erityisesti jälkimmäisellä ajanjaksolla. Suomen suorituskyky oli heikoin ensimmäisellä ajanjaksolla, mutta jälkimmäisellä jaksolla suorituskyky oli Ruotsissa ja Tanskassa Suomea heikompi. Viennin maarakenne tuki Suomea ensimmäisellä ajanjaksolla päinvastoin kuin muita maita, toisella ajanjaksolla maarakenne oli kaikille negatiivinen tekijä.

Investoinnit ja kansainvälisyys tukevat suorituskykyä

Analyyssissä tarkasteltiin lisäksi 20 Euroopan maan viennin suorituskyvyn kehitystä Melitzin (2003) sekä Helpmanin ym. (2004) tutkimusten teoreettisesta näkökulmasta. Suorituskyvyn kehitys on ollut positiivisesti yhteydessä kustannuskilpailukykyyn paranemisen kanssa, mutta valuuttakurssimuutokset ovat vaikuttaneet päinvastaiseen suuntaan. Samassa valuutassa tarkasteltuihin nimelliset yksikkötyökustannukset eivät ole olleet ti-

Kuvio 4 Globaalien markkinaosuuden estimoitu %-muutos ja muutoksen komponentit kahdella ajanjaksolla


Lähteet: UN Comtrade, CEPII (BACI) ja omat laskelmat.

lastollisesti merkitsevä tekijä suorituskyvyn muutoksen näkökulmasta. Bkt:n määrä (talouden koko) ja tulotaso (bkt henkeä kohti) kontrolloitiin tarkastelussa yhdessä ja erikseen.

Monikansallisten yritysten vahvempi läsnäolo tuotannossa ulkomailla on ollut positiivisesti yhteydessä kotimaan suorituskykyyn makrotasolla. Tämä voi kertoa siitä, että vahvat kotimaiset monikansalliset yritykset pystyvät tukemaan suorituskykyä, tuotantoa ja tavaravientiä myös kotimaassa. Lisäksi havaittiin kone- ja laiteinvestointien sekä ICT- ja aineettomien investointien olevan positiivisesti yhteydessä suorituskykyyn.

Tulokset olivat vahvempia euroalueen jäsenmaiden joukossa kuin niitä heterogeenisemmässä joustavien valuuttakurssin maiden ryhmässä Euroopassa. Euroalueella lisäksi vahvempi ulkomaisten monikansallisten yritysten läsnäolo kotimaassa oli positiivisesti yhteydessä suorituskyvyn kanssa. Samoin ICT- ja aineettomien investointien merkitys korostui nimenomaan euroalueella.

Näiden yleisten tulosten ohella Suomen vientituotarakenteen negatiivinen vaikutus kokonaismarkkinaosuuteen korostaa yritysten ja niiden tarjoamien tuotteiden uusiutumista sekä markkinoiden ja niiden kehityksen tuntemista.

Kirjallisuus

Chepeta, A., Fontagné, L. & Zignago, S. (2014). European Export Performance, *Review of World Economics*, Vol. 150(1), 25–58.

Helpman, E., Melitz, M. J. & Yeaple, S. R. (2004). Export Versus FDI with Heterogeneous Firms, *American Economic Review*, Vol. 94(1), 300–16.

Kaitila, V. (2026). Export Market Share Decomposition, Export Performance, and Investment Activity, ETLA Working Papers No 143, <https://pub.etla.fi/ETLA-Working-Papers-143.pdf>.

Lall, S. (2000). The Technological Structure and Performance of Developing Country Manufactured Exports, 1985–98, *Oxford Development Studies*, 28.

Melitz, M. J. (2003). The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity, *Econometrica*, Vol. 71(6), 1695–725.

ETLA



Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2463
ISSN 2323-2463

Kustantaja: Etlatieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
